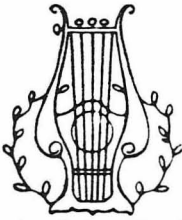

ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΜΑΣ ΔΟΞΕΙΣ

Ο ΜΟΥΣΟΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΥΜΝΟΥ

Ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Νικολάου Μαντζάρου. Ἡ φιλία του μετὰ τὸν Σολωμό. Νόστιμα ἀνέκδοτα τῆς ζωῆς του. Ἡ Φιλαρμονικὴ τῆς Κερκύρας. Τὶ διηγείται ἕνας μαθητὴς του. Ὁ Ἰταλὸς μαέστρος Κατανιέρης, ὁ Μαντζάρος καὶ τὰ μακαρόνια. Ὁ θανατὸς του.

Στὴν Κέρκυρα στὴν ὁδὸν Ἁγίου Βασιλείου, ὑπάρχει ἕνα δῖπαιτο σπίτι, τόσο φωλιχὸ πού δὲν θὰ τραβοῦσε τὸ βλέμμα τοῦ ξένου διαβάτη, ἀν δὲν ἦταν ἐντελεχμένη στὴν πρόσοψί του, ἡ ἀκόλουθη ἐπιγραφή :

«Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ ἐγεννήθη, ἔζησεν καὶ ἀπέθανεν ὁ ἔξοχος Κερκυραῖος μουσουργός, ὁ δὲον τὸν βίον αὐτοῦ εἰς ἀφιλοκερδῆ διδασκαλίαν τῆς θείας τέχνης ἀφιερῶσας, Νικόλαος Χ. Μαντζάρος. Ἐγεννήθη τῇ 1795. Ἀπέθανεν τῇ 1873».

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος, ἐνῶ ξεψυχοῦσε ἡ Ἐνετοκρατία ἢ Ἐπτάνησος ἐβγαίνε πατριδα μεγάλων ἀνδρῶν στα γράμματα καὶ στὶς τέχνες. Τοῦ Προσαλέντη, τοῦ Κουτοῦξη, τοῦ Φώσκοιλου, τοῦ Σολωμοῦ, Καποδίστρια, τοῦ Μουστοξύδη, Μαζὶ με αὐτοὺς φάνηκε καὶ ὁ Μαντζάρος. Ὅταν γεννήθηκε ἡ Ἐπτανήσος δὲν ἦταν ξενὴ πρὸς τὴν μουσική. Ἐπὶ αἰῶνας οἱ Ἐπτανήσιοι ἦσαν Ἐνετοὶ ὑπηκόοι. Ἐπομένως ἡ Ἰταλικὴ φιλομουσία—καὶ προ πάντων στὴν Κέρκυρα—εἶχε ζωηρὴ τὴν ἐπίδρασί της σὲ ὅλες τὶς τάξεις.

Ὁ Νικ. Μαντζάρος γεννήθηκε ἀπὸ γονεῖς ἀριστοκράτες. Ὁ πατέρας του ἦταν περίφημος δικηγόρος τῆς ἐποχῆς τῶν σπουδαζομένων στὴν Ἰταλία. Μητέρα του ἦταν ἡ εὐγενὴς Ρεγγίνα Τουριγιό. Ὁ πατέρας του τοῦδῃσεν δυο δασκαλοὺς, τοὺς ἀδελφούς Ποιγιόγους, γιὰ νὰ μάθῃ ἀπὸ τὸν ἕνα βιολὶ καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλον πιάνο. Ἄμα ἐκατάλαβε πὸς ὁ μικρὸς Νικὸς εἶχε μουσικὸ ταλέντο, τοῦ προσέθεσε καὶ τρίτο δάσκαλο γιὰ ἁρμονία. Στὰ 1810 ἦρθε στὴν Κέρκυρα ἕνας φημισμένος Ἰταλὸς μουσικὸς, ὁ Μπαρπάτης. Ὁ νέος Μαντζάρος ἐπίασε στενὴ φιλία μαζὶ του καὶ διδάχτηκε ἀπ' αὐτὸν τὴ σύνθεσι καὶ τὴ θεωρία τῶν ὁργάνων.

Ἐπειτα ὁ Μαντζάρος ἐπῆγε στὴν Ἰταλία, τελειοποιήθηκε καὶ γοῦσε μουσικοδιδάσκαλος. Κατὰ τὸ 1839 συνεβῆ στὴν Κέρκυρα κατὰ περιεργὸ πού γίνηκε ἀφορμὴ ν' ἀναδειχθῆ ὁ Μαντζάρος. Ἡ Ἀγγλικὴ Κυβερνήσις ἀπήγορευσε στὶς στρατιωτικὲς τῆς μουσικῆς νὰ λαμβάνουν μέρος στὶς θρησκευτικὲς τελετὲς τῶν χριστιανῶν πού δὲν ἦσαν τοῦ Ἀγγλικοῦ δογματιοῦ! Ἡ Κέρκυρα ἀνῆκε τότε στὴν Ἀγγλία. Καὶ ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ, συμφωνὰ μετὰ τὴν ἀπαγορεύσι αὐτῆ ἐπίασε καὶ νὰ πηγαίη στὶς λιτανεῖες. Ἡ περιφορὰ τοῦ Λειψάνου τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἐγένετο χωρὶς τὴ συνοδεία μουσικῆς. Αὐτὸ ἦταν φοβερὸ, ἦταν προσβλητικὸ γιὰ τὴ φιλοτιμία τοῦ ἀσπυρραϊκοῦ λαοῦ!

Οἱ φιλομουσοὶ νέοι τῆς Κερκύρας συνῆλθαν τότε καὶ δεχτήκαν μ' ἐνθουσιασμὸ τὴν πρότασι τοῦ Λουκιανῶ Καλογερά περὶ συστάσεως Φιλαρμονικῆς.

Ἐτοὺς στίσις 12 Σεπτεμβρίου 1840 ἰδρύθηκε ἡ περίφημη μουσικὴ εἰσαίρεσις πού εἶ ἀκόμη καὶ ἀρμάζει. Ἰσοβίος πρόεδρος τοῦ Μουσικοῦ Ἱημετάσιος ἀνηγορεύθη ὁ Μαντζάρος. Ὑστερ' ἀπὸ 6 μῆνες μάλιστα ἀπὸ 44 φτωχῶν τεχνιτῶν, με ὄρασι στολή, ἐβγήκε καὶ συνοδεύσας τὴν λιτανεῖα τοῦ Ἁγίου. Μετὰ τῆς Ἐταιρείας ἐγέναν ὁ Μουστοξύδης, ὁ Βράϊλας, ὁ Μαριουράς καὶ ἡ εὐγενεστερὸς κυριὸς τῆς Κερκύρας.

Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1842 ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Φιλαρμονικῆς ἐδῆμοσεν εἰδοποίησι ὅτι δεχεται μαθήτας δωρεάν. Διδάσκαλοι θὰ ἦσαν ὁ Ν. Μαντζάρος καὶ ὁ Νικ. Λιβερλάης.

Στὴν προσκλήσι αὐτῆ τῆς ἐπιτροπῆς ἐτρέξαν πολλοὶ νέοι. Οἱ δύο Νικόλαοι παρέδιναν μουσικὴ ἀπὸ τὴ δόσι τοῦ ἡλίου ὡς τὰ μεσάνυχτα. Καὶ ἦταν συγκινητικὸ ν' ἀκούη κανεὶς τὸ Μαντζάρο νὰ διαζολετὴ τὸ μουσικὸ μῆθημα, γιὰ νὰ μιλήσῃ στους μαθητὰς του γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Πατριδα, γιὰ τὶς δόξες τῆς, καὶ τὶς ἐλπίδες τῆς. Ὁ μέγας μουσουργὸς τῆς Ἰταλίας Ροσσίνης ἐγραψε στὴν Ἐταιρεία ἐνυσοειδῆ ἐπιστολή, καὶ ἡ Ἐταιρεία τὸν ἀνεκέρυε ἐπίτιμο μέλος τῆς.

Ἐνας μαθητὴς πάλιν τοῦ Μαντζάρου διηγῆθηκε κάποτε τ' ἀκόλουθα περιεργὰ γι' αὐτὸν :

«Με βλέπετε σήμερα πλοῖσι καὶ μουσικοδιδάσκαλο, ἀλλὰ τὰ πάντα ὁμείλω στὸν θαβαλιερό Μαντζάρο... Ἦμουν 12 ἐτῶν, ἀγαποῦσα τὴ μουσική, δορυρίζε διόκληρο μελόδραμα καὶ ὅμως οὔτε γράμματα ἤξερα, οὔτε τὰ μέσα εἶχα γιὰ νὰ μάθω. Οἱ γονεῖς μου ἦσαν πολὺ φτωχοὶ— ἐγὼ ἔκανα θελήματα, ἐκερδίξα καὶ, ἀλλὰ ἔτρεχα νὰ τὸ δώσω στὴ μάνα μου

Μία μέρα, στὴ Σπινιάδα, τὴν ἡμερὰν πού ἡ Μουσικὴ ἐτελειώσε ἕνα κομματι— πού τὸ εἶπαζε γιὰ πρώτη φορὰ— ἐγὼ δέχθην νὰ τὸν ορφεύσω. Κοντὰ μου ἦταν ὁ Μαντζάρος. Ἐγὼ, ἔπιλοκοντος, ἐπροχωροῦσα ορφεύζοντις καὶ κατέβαινα τὸ δρόμο μου. Ὁ Μαντζάρος με παρακολοῦθηθεός Ὅταν ἐτελειώσω, μ' ἐτραῦσε καὶ μοῦ εἶπε :

— Ἐλα τὸ πρῶτὸ σὸ ὅπιτι μου.

— Ἀδύνατον, ἀπάντησα, γιὰτὶ τὴν ἡμέρα κἀνὸ θελήματα, κουβαλῶ ἡρόνια.

Τότε μοῦ δίνει ἕνα διόελινο (*) καὶ μοῦ λέει :

— Πάρε τοῦτο κ' ἔλα αὐτοῖο.

Ἐπῆγα καὶ μοῦ εἶπε :

— Ἀν ἀγαπῆς τὴ μουσική, κἀρῶσαι σὸ ὅπιτι μου καὶ θὰ τὴν μάθῃς. Ἐχρηκα τὴν πρότασι τὸν με τοῖσλή χαρὰ, ἀλλ' ὁ πατέρας μου ἐδωμοσε γιὰτὶ ἔχανα τὸ μεροδοῦλι μου. Ἐγὼ ἐπέμενα, γιὰτὶ ἤθελα νὰ γίνω μουσικὸς! Μία μέρα τέλος ὁ πατέρας μου πηγαίνει σὸ Μαντζάρο τὸν διηγείται τὴ δυστυχία μας καὶ τοῦ λέει ὅτι θὰ γυθῆ ἡ φαμίλια μας χωρὶς τὸ μεροδοῦλι μου.

— Πόσα κερδίσει ὁ γιός σου ; τόνε ρωτᾷ ὁ Μαντζάρος.

— Χμ, κατὰ τὶς ἡμέρες... Πάντα ὅμως τὸν δύνου ὁ ἀπειτᾶδες καὶ τρώει, τοῦ δύνου κανένα ἀποφόρο, φέρου καὶ σὸ ὅπιτι, μὰς βοηθαί νὰ πληροῦνομε τὸ νοκί.

— Καλὰ, ἄς ἐρῶ τὸν παιδί σου νὰ διδάχθῆ, νὰ γίνῃ ἀνθρωπος κ' ἐγὼ φροντίζω γιὰ τ' ἄλλα. Θέλω ὅμως νὰ μὴ μάθῃ κανεὶς τίποτα οὔτε ὁ πνευματικὸς σου, γιὰτὶ ἴμα μαθευθῆ θὰ τὰ χάσῃς ὅλα.

Ὁ Μαντζάρος μοῦ ἔδνε γοήματα γιὰ τὴν οἰκογένειά μου καὶ φρόντιζε καὶ γιὰ ὅλα τὰ δικὰ μου ἔξοδα, νὰ γίνωμαι εὐπρεπῶς καὶ νὰ τρέφωμαι. Κανένας δὲν τὸ ἐμαθε τῶτε. Τὸ λέω τώρα πού ὁ εὐεργέτης μου πέθανε. Πηγαίνω συχνὰ σὸν τάφο του, γοιανίζω καὶ κλαίω.

Ἐτοὺς σπύδασαν γράμματα καὶ μουσικὴ πολλὰ παιδιὰ στὴν Κέρκυρα. Νάρις στὴν τέχνην τοῦ Μαντζάρου ἐμενε φτωχοὶ, φτωχότατοι. Ὅλη ἡ ζωὴ του ἦταν μὰ ἀδιάκοπη ἐργασία. Τὰ βράδια ὁ νοκί του δὲν ἤουναζε, καὶ τὸ σαλόνι του δὲν ἦταν μόνον κέντρο διασκεδάσεως, ἀλλὰ μὴ Ἀκαδημία Τέχνης καὶ οσφίας, γιὰτὶ ἐκεῖ συνῆρασαν οἱ μεγαλιέτεροι ἀνδρες τῆς Ἑπτανήσου.

Ὁ Μαέστρος, μέρα σὸ σαλόνι του, ἦταν εὐχάριστος, πάντα γεμάτος κέρι, ἐγκολοπαυιδιώτατος. Ὁ ἐξόμοτος δίσκομος λόγιος Θεωμάτιος, ὁ ποιητὴς Ρεγγάλι, ὁ Σολωμός ἦταν ἀπὸ τοὺς κιο στανίους τοῦ φίλου. Ἡ φιλία τοῦ Μαντζάρου καὶ τοῦ Σολωμοῦ ἦταν παρομοιώδης. Κοντὰ τὸν ὁ Ποιητὴς ἐμαθε τὰ μουσική τῆς ἁρμονίας, τόσο δὲ ἀγαποῦσε τὴ μουσική, ὅστε ὄχι μόνον πολλὲς φορὲς ἐγραφε τοὺς στίχους του τραγουδιότας, ἀλλὰ καὶ ἐλεγε σὸ Μαντζάρο ὅτι ὁσο περισσότερο γυμναζε τὸ αὐτί του στὴ μουσική, τόσο εὐκολώτερη εἶχε τὴν ἐμπνευσι.

Στὸ δρόμο ὁ Μαντζάρος ἐβγαλε πάντα μαθρα ντιμῆνος, με ψηλὸ καπέλο, με πλατὺ μαθρο λαυμοδέτη καὶ τὴν ὄμπερῆλα τὸν κἀνω ἀπὸ τὴν μασκάλη, με τὸ ποδρὸ σὸ ὄπασα, καὶ τὶς περισσότερὲς φορὲς ἐχρονίσε τὴν γυναικα τὸν σὸ ὄπασα του. Ὅλοι τὸν προκοινοῦσαν. Ἡ καλωσύνη του, ἡ μουσικὴ του φήμη, τὸν ἐκντιώζαμε ἐκθροβα καὶ λέγαμε :

— Ὁ θαβαλιερό Μαντζάρος...

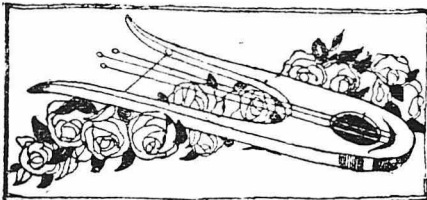
Ἐκείνος μὰς ἐβλεπε καὶ χαμυκλοῦσε...

Κάθε ἀπόγευμα ἐβγαλε σὸν περιπάτο. Οἱ γέροι θυμοῦντι τὸ Μαντζάρο σὸ μᾶθρα με τὴν ὄμπερῆλα παραμῶσκαλα, καὶ τὸ Σολωμό σὸ ἄσπαρα με τὴν ὄμπερῆλα π' ὄμοι, οἱ περιπάτου μακρονόσι, ἐχρονίσε καμμιὰ φορὰ σὸντροφο καὶ τὸ Θεωμάτιο, ἀπὸν... χωρὶς ὄμπερῆλα!

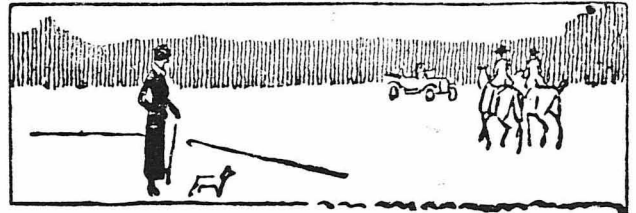
Ὁ Μαέστρος οὐνεθῆσε νὰ κἀνῃ μακρονόσις περιπάτου στὴν Κέρκυρα καὶ με ἕνα Ἰταλὸ μουσικοδιδάσκαλο, τὸν Κωντανιέρη. Μία μέρα ὁ Ἰταλὸς ἐπῆγαρε ν' ἀγορεύῃ τρι γιὰ τὰ μακρόνια πὸς ἔβρασαν, δταν γυθίζοντες ἀπὸ τὸμακαλή ἀπαντίει σὸ δρόμο τὸ Μαντζάρο. Σιγα-σιγα εἰ με τὴν ροῦβέντα βγήκαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι στὴν ἐξοχή. Ἡ οσβαρὴ οὐζήρησις τοὺς εἶχε κἀνῃ νὰ ἐσχάσουν ὅτι ἦταν ἡρσικοὶ. Ἀφρὸ ἔκταν ἕνα μακρονὸ περιπάτο εἶδαν ἔξωφρα εἰς βοσκόντιες σὸ... Γασοῖσι, δνὸ ὄρες μακρονὰ ἀπὸ τὴν πόλι! Τότε κατὰλαβαν ὅτι δὲν εἶχαν φάει, ὅτι τοὺς περιμνοντο σὸ ὅπιτι τους, καὶ ὁ Ἰταλὸς εἶπε : —Κεκάτο! ἀντίο μακαρόνι!...

Τὸ μουσικὸ ἔργο τοῦ Νικ. Μαντζάρου εἶνε σπουδαῖο. Ἐσύνθεσε τ' ἀκόλουθα : Στὰ 1830 μὴ μὴγάλη Δ ο ξ ο λ ο γ ῖ α, οσβαρὴ, ἐπιβλητικὴ, πού θυμίζει τὶς λαμπρὲς συμφωνίες τοῦ Μπετόβεν. Ἐπειτα ἐτόνισε μερικὸς ἀπὸ τοὺς Θ ρ ῆ ν ο υ σ τοῦ Ἱερεμίου καὶ Ψ α λ μ ο ὑ σ τοῦ Δαυτῶ, ἀλλὰ τὰ χειρογράφα δυστυχῶς ἐχάθησαν. Στὰ εἰδη τῆς κοσμικῆς μουσικῆς ἐμελοποίησε διάφορα τετραστίχα τοῦ Πετοῦρη, φῶδες τοῦ Ἀνακρέοντος, ἄλλες νέες φῶδες, χορούς, μικρὰ θαυρατικὰ ἔργα, ἀρκατὰ ποιήματα τὸ Σολωμοῦ. Σπουδαῖα ἐπίσης εἶνε καὶ τὰ θαυρατικὰ τὸν ἔξοδα.

Ἐκεῖνο ὅμως πού τὸν ἐδόξασε εἶνε ἡ μελοποίησις τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ἵμνου, τὸν ὁλοῖον ἐτόνισε τρεῖς φορὲς. Πρῶτα σὲ χαρὰ

(*) Ἀγγλικὸ νόμισμα τῶν δύο σελινίων.

ΙΣΤΟΡΙΟΥΔΕΣ

Ο ΑΠΡΟΣΚΛΗΤΟΣ ΜΟΥΣΑΦΙΡΗΣ

"Ενας δικηγόρος του Βερολίνου παύγνωστος για την φιλαργυρία του δεν είχε ποτέ τον προσκαλέσει άνθρωπο σε γεύμα.
 — Βάζω στοίχημα, είπε μιά μέρα ο Θ. Ντορίγκ πού άργότερα έγεινε ένας από τους διασημότερους ήθοποιούς της Γερμανίας, ότι θα πάω σπίτι του και θα με καλέσει άφέντικως σε γεύμα, χωρίς καν να με γνωρίζω.
 Πράγματι την επομένη ημέρα ο Ντορίγκ έπηγε στο σπίτι του δικηγόρου άκριβώς την ώρα του φαγητού.
 — Με συγχωρήτε, του λέει μόλις μπήκε, που σάς παρουσιάζομαι τέτοια ώρα, χωρίς μάλιστα να με γνωρίζετε, αλλά πρόκειται περί μιά; ύποθεσώ: που θα σάς κινή να κερδίσετε χίλια τάλληρα.
 — Χίλια τάλληρα; ρώτησε ο δικηγόρος έκπληκτος.
 — Άκριβώς. Άλλά τώρα τρώει και δεν είνε η κατάλληλη στιγμή για να σάς μιλήσω. Προτιμώ να πάω να φάω κι' εγώ και να έρθω έπειτα να τα πούμε.
 — Όχι, όχι, σταθήτε! φώναξε τότε ο φιλάργυρος, σάς παρακαλώ να καθήσετε να γευματίσετε μαζί μου.
 Ο Ντορίγκ δεν έλασε καρδ. Εκάθισε και έφαγε για δυό. Όταν τελείωσε το γεύμα ο φιλάργυρος δικηγόρος πήρε τον ήθοποιό κατά μέρος και τον ρώτησε.
 — Και τώρα, μπορείτε να μου πητε με τι τρόπο θα κερδίσω τα χίλια τάλληρα;
 — Άπλούστατα, απήτησε με όλη του τη σοβαρότητα ο Ντορίγκ, έχω άκούση πως έχετε μιά κορη εις ώραν γάμου και πως της δίνετε προίκα δέκα χιλιάδες τάλληρα. Δώστε μου την έμένα με έννενα χιλιάδες μόνον. Έτσι θα κερδίσετε χίλια τάλληρα.
 Κόκκαλο ο φιλάργυρος! ..."

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

Ο ΜΥΣΤΗΡΙΩΔΗΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΝΤΓΚΑΡ ΠΟΕ

"Ο Ποέ μέθυσος. Τι έλεγε για την οίνεποσία. Τό μυστήριο του θανάτου του. 'Ο γαμος του στη νέα Υόρκη. Λησμονημένος σ' ένα καπηλειό. Ανάμεσα στα σκουπίδια. Τό φρικτόν τέλος του.

"Η μοίρα δεν κάνει διακρίσεις. Χτυπάει άγρια και τους κοινούς ανθρώπους και τους μεγάλους άνδρας. Ένας από τους μεγάλους συγγραφείς που χτυπήθηκε σκληρά κι' άπάνθρωπα από την μοίρα τους ήταν ο γοητευτικός ποιητής, ο ανατριχίλιστικός διηγηματογράφος, Έντγκαρ Ποέ. 'Η ζωή του πέρασε γιμάτη βάσανα, πικρίες και άπαγοη ύψεις, τό τέλος του δέ ύπήρξεν οίκτρο! Για να ξεχανά τα βάσανά του ο Ποέ έπινε κατά κόρον. Συνήθιζε μάλιστα να λή και να κερμαρώνη μάλιστα κι' αυτό ότι το πιστό, μόνο τό πιστό, τον ενέπνευε και τον ενίσχυε στο να γράφη.
 Έξουσε σε διαρκή κατάσταση κραιπάλης. Τό πιστό ήταν εκείνο που έπέφερε τέλος τον τραγικό θάνατό του, τον όποιον περιβάλλει πεπλος μυστηρίου.

"Ενας από τους βιογράφους του Έντγκαρ Πόε βεβαιώνει ότι ο μέγας άμερικανός συγγραφέας έσωφίστηκε μιά μέρα, τρομερά μεθυσμένος, καταμεσής του δρόμου και έχει τον πλάκωσε κάποιον κάρου! ...
 Άλλος βιογράφος του άναφέρει ότι, μερικοί διαβάτες βρήκαν τον Πόε μεθυσμένο να κυλιέται μιά νύχτα στο δρόμο, τον συμάζεψαν και τον μετέφεραν σ' ένα νοσοκομείο όπου την άλλη μέρα άπέθανε.

Τρίτος πάλιν βιογράφος του Ποιητού συμφωνεί με τον παραπάνω και προσθέτει την λεπτομέρεια, ότι ο Ποέ ξεπύρηνσε στο νοσοκομείο κατεχόμενος από τρομακτικό «ντελιρίου τρέμενς»! ...

Τέλος κάποιος άλλος άπό τους βιογράφους τό άτυχούς συγγραφέως-γιατί τόσο με την ζωή του όσο και με τό έργο του ασολήθηκαν παρά πολλοί κριτικοί και συγγραφείς-καλύτερος πληροφορημένος άπό τους προηγούμενους, διηγείται ότι, την 4 'Οκτωβρίου του 1849 ο Έντγκαρ Πόε ξεκίνησε για την Νέα Υόρκη όπου έπρόκειτο να νυμφευθή. Όταν έφθασε στη Βαλτιμόρη παρέδωσε σ' έναν άχρόφορο τό σταθμό τη βαλιτζα του για να την τοποθετήη μέσα σ' ένα βαγόνι. 'Η άμαξοστοιχία όμως έπρόκειτο να φύγη έπειτα άπό δυό ώρες. Και ο Ποέ σκέφθηκε ότι, στο διάστημα των δυό ετών ώρών προφθάνει να πη κανένα ποτηράκι. Μπήκε λοιπόν σε μιά μικρή ταβέρνα, κοντά στον σταθμό, όπου δεν άργησε να πιάση γνωριμία με μερικούς χωρικούς άγνωστους, που μόλις έμαθαν τό όνομά του, του εδήλωσαν πως ήταν θυμαρσάται του και τον προσκάλεσαν να πιουν μαζί.

"Ο Ποέ που έπινε αφάνταστες ποσότητες κρασιού και διαφόρων άλλων ποτών δέχθηκε την πρόσκληση άμέσως, κάθισε μαζί τους και χωρίς να περιμένη να τον παρακαλέσουν περισσότερο άρχισε να πίνει τρομερά. Έτσι δέ τόσο πολύ ώστε σε λίγο έχασε και τό τράνιο και την βαλιτζα του και την νύμφη που τον περιέμενε στην Νέα Υόρκη. Έτσι τόσο πολύ που στο τέλος τον μετέφεραν σε οίκτρο κατάσταση στο νοσοκομείο! ... Έκει έπειτα άπό τρεις ημέρες άπέθανε! ... Δεν ήταν τότε άκόμη σαράντα έτών.

"Η έκδοχη αυτή συμφωνεί σε πολλά σημεία με την περιγραφή του θανάτου του Ποε που άφισε ο επίσης διάσημος γάλλος ποιητής Κάρολος Μπωντελαίρ, ο όποιος δεν άναφέρει μών την λεπτομέρεια του γάμου του ποιητού που έπρόκειτο να γίνη στην Νέα Υόρκη, βεβαιώνει όμως ότι στις 4 'Οκτωβρίου, όταν ο Ποέ έφθασε για την πρωτεύουσα της Άμερικής, παρουσιόταν ότι ύπέφερε από έβάντληνη και άπό ρίγη.

Τό βράδυ της 6ης 'Οκτωβρίου, κατά τον Μπωντελαίρ, ο Ποέ άφου παρέδωσε στον σταθμό την βαλιτζα του για να την πάρη πίσω στην Φιλαδέλφεια, μπήκε σε ένα καπηλειό όπου πίνοντας και φλυτρώοντας έχασε έντελώς τό παξίδι του! ...

Κατόπιν όμως τι συνέβη; Γι άπέγνω ο ποιητής; Άπό τη στιγμή αυτή άρχίζει τό μυστηριό ο σχετικώς με τό θάνατό του. Πολλοί λέγουν ότι έληστεύθη στο δρόμο άπό κακοποιούς, που άντελήφθησαν ότι ήταν μεθυσμένος. Άληθυσει αυτό! ... Άγνωστον...

Τέλος τό βέβαιον είνε ότι την αυγή, σε μιά γωνιά του δρόμου, κοντά στο καπηλειό, οι σκουπίδιάρδες περιμάζεψαν έναν μεθυσμένον, έπιδομένον κατά γής, σε κατάσταση πλήρους άνασθησίας. Φαινόταν νεκρός! Τον μετέφεραν τότε άμέσως στο νοσοκομείο, όπου όταν έφθασε στα ορθά του δεν βρήκαν ούτε μιά πεντάρα επάνω του ούτε ένα χαρτί άπό τό όποιον να φαίνεται η ταυτότης του.

Πέθανε τό βράδυ της επομένης Κυριακής μέσα σε ένα φρικτό παραλήρημα άναταρασόμενος άπό ρίγη, φωνάζοντας τους άγαπημένους του νεκρούς! ...

κτῆρα δημόδη και άτίλο, για να είνε εύλοκόμθητος άπό τό λαο. (Σε χωρία, δια δυό τενόρους και δυό υπάσους, με συνοδεία πιάτων). Άλλά κι' έτσι η μουσική του Ύμνου είνε μεγάλη και άξια του σκοπού της. 'Ο Σολωμός όταν την πρωτάκουσε συγκινήθηκε πολύ, άγέλασε τό μουσουργό και τον έφίλησε. Ένας σπουδαίος τεχνολόγος της Άποχης εκίνησε γράφει:

«... 'Η μελοποίηση αυτή του Ύμνου όρνται να παραβληθή προς την 'Αρμυρογία του Χάρδη τας 'Επίτά λέξεις άγοσίας, του Ζιγγαρέλη και τό 'Στάματα Μάτερ του Ροσιέρ».

"Ο Μάντζαρς δεν ήθελε να δημοσιεύη τον Ύμνο και οι συγγενείς του, για να τον καταφέρουν να δώση τό χειρόγραφο, του έβπαν ότι τάχα τό ζητάει η Έλληνική Πρεσβεία του Λονδίνου, κι' έτσι τό έδωσε. 'Ο Έθνικός μας Ύμνος υπάθθηκε για πρώτη φορά σ'α 1873 στο Λονδίνο, ποίημα και μουσική μαζί.

"Ο Κερκυραίος μουσουργός άφίερωσε την εθνική του αυή συνθεσι στο Βασίλειο 'Οθωνα. Ύστερ' άπό λίγες μέρες έλαβε άπό τό Αύλαρχο τό άκόλουθ' έγγραφο:

«Κύριε Νικόλαε Μάντζαρς
 Έλαβον άμέμους τον εις την Έλευθεριαν Ύμνον του Ποιητού Σολωμού μελοτητημένον παρ' Ύμω. Τό προϊόν τούτο ης καλλιτεχνίας Σας είνε με τόσο πλειότερον άφάρεστον, όσο προφανότερον δεικνύει όποια καλλιτεχνήματα δύναμια να έλπίσωμεν άπό την Έλληνικήν εύφραν, επιδομηνήν ηδη πάλιν εις την καλλιτεχνίαν των ώραίων τεχνών, των όποιων η Έλλάς ύπήρξε τό πάλαι τωρίς. Έκφράζων προς Ύμιας τας εθαρσοκίας Μου, ένεκα της προσφοράς του ώραίου τούτου μελοτητηματός Σος, εθαρσοτούμαι ν' άπονείμω εις Ύμιας τον Άρχυρούν Στανρόν του Βασιλικού Τάγματος του Σωτήρος, ως δείγμα της προς Ύμιας έμμενίας μου και ύπολήμνως.
 Έν Άθήραις την 7ην Ιουνίου 1845 'Οθων»

"Εννοείται ότι δεν έββαιαν και οι έπιχρηται του Ύμνου, π.χ. ο Ατμ. Μπόν. καθήτης της Μουσικής; στο Γερμανικό Πανεπιστήμιο του Μπρεσλάου, έγραψε ότι η πρώτη μελοποιησι του Ύμνου μας; είνε ίδιος με τό μοτίβο του Έθνικού Ύμνου της Πορτογαλλίας, τον όποιον έχει μελοποίηση ο παλιός έκείνος Δόν Πέτρος Α', Αδελφάτος της Βραζιλίας και Βασιλεύς της Πορτογαλλίας, σπουδαίος μουσικός της εποχής του Τόν άντικρούει όμως ο μέγας συνθέτης Χαϊντελ, που έγραψε μ' ένθουσιασμό για τον Ύμνο μας.

"Ο Νικόλαος Μάντζαρς πέθανε στη 1η Άπριλίου 1872 και τον εκήθευσε μ' γενικό πένθος η Κέρκυρα. Μιά έφημερίς του νησιού μας πληροφορεί ότι «περιστοιχίζαν τον νεκρόν λαμπαδηροφόντης οι δακρυοκυίους μουνοκοδόσχαλοι Άγαθίτες, Εύδαας, Έ. Λαμπιέτι και άλλοι...». 'Ο ποιητής Μελισσηνός έξεφώνησε ώραίο λόγο, που άρχισε με τη φρασι αυτή:

«Μέγας άνηρ της νεώτερης Έλλάδος μείστη εις την αιώσαν ζωή»...

Και τό πλήθος, που άκολούθησε ως τον τόφο τό νεκρό Μουσουργό, κρατούσε άναμμένους λαμπάδες, έσήμαιναν δέ όλες η κομμένες τη, πόλεις πένθιμα...